

פרשיית השבוע

הגזין להגות והסברה יהודית

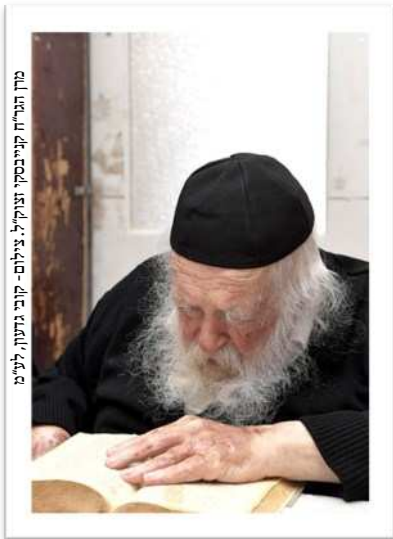
פרשת שמני
תשב"ב

גיליון מס'
581

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

מרת קיימסקי צוקיל: צילום - קובי גרמן ליע"מ

הם לא מבדילים בין הקודש ובין החול, בין הטמא ובין הטהור. זהו חלק מהציווי.

שכן, עצם המציאות של כניסה למקדש ה' מחייבת התנהגות מרוממת-יותר, נעלית יותר. התנהגות מלכותית.

וכשהכהן מגיע לעבודת הקודש בהיכל ה' כשהוא שרוי בגילופין כמו היה אחרון הריקים בשוק, הרי זו התנהגות של "חול" במקום המקודש לעם ה', בפלטרין של מלך, מקדש מלך עיר מלוכה.

כל אימת שמתבוננים באורחותיו של רב חיים (התואר הקצר שאומר את הכל) - מגלים נקודה אחת לאורך חלק נכבד מהדרך: רב חיים - אשי

התורה - לא הסתכל על העולם הגשמי, הארצי והמגושם בפנים של "אסור"; "עבירה"; הוא פשוט בו לו. לעג לו.

כשמונת ילדיו הצטופפו להם בחדר אחד קטן - הוא לא הרגיש בכך דוחק. מסכנות. הוא הרגיש כהן גדול שמתעסק בדברים נעלים הרבה-יותר. בחינת "ולא אמר אדם צר לי המקום" בזמן של כהנים ושכינה והתרוממות רוחנית עילאית שאין דומה לה.

ניגון הגמרא המשכר המיס כל סממן גשמי שלא מצא לו כאן מקום. פשוט לא מצא מקום.

מרון הגר"ח ביטא בכל חייו סלידה מכל משהו שהוא לא תורה. לא ראה בו שום ערך. אפילו לא צל של יישות.

איך הפטיר פעם - בחיך - בפני אחד מנכדיו כשביקר בביתו וראה את הוויטרינה עמוסת כלי-הכסף? "מה כל השמאטעס האלו? תשים כאן ספרים!"

"מה-זה כל השמאטעס האלו?"

1.

יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתה פבאכם אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדורתיכם: ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור (ויקרא י, ט-י')

בדרך הפשט, מה ההקשר - תוהה ה'דרך אמונה זיע"א - בין הרישא לסיפא? כלום מה בין "לא ישתו" לבין "להבדיל בין הטמא ובין הטהור" שייך לכאורה לפרשת החיות הטמאות הסמוכה!

בספרו 'טעמא דקרא' יישב משלו: התורה דורשת שהכהנים לא ישתו יין טרם בואם למקדש כדי שדעתם לא תיטשטש ותתערפל - וכך עלולים מבלי משים לב לנגוע - חלילה - בטמא ולהיטמאות.

2.

אבל דומה, שאפשר - אולי - ללכת בדרך נוספת.

התורה מתרה בפני אהרון ובניו הכהנים שלא ישתו טרם בואם למקדש משום שבכך גופא הרי

... רב חיים לא הסתכל
על העולם הגשמי, הארצי
והמגושם בפנים של
"אסור"; "עבירה"; הוא -
איש התורה - פשוט לעג לו.
לא ראה בו צל של יישות"

הפנקסו של מהנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

הבן יקיר

האם הפסוק "חושך שבטו שונא בנו" רלוונטי גם היום, ועד כמה? < הצצה ראשונה לחשנתו החינוכית של מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

הרב אברהם י. פרידמן

הנה יש אנשים שחושבין שאסור לנגוע בילדים רק צריך שייבנו מעצמם כל דבר, ולא להכריחם וכ"ש להכותם, ונותנים להם כל מה שרוצים. ואין זו הדרך הנכונה על פי התורה. ואף שנכון שאין להרבות להכות - רק לעיתים רחוקות - שאל"כ מאבד בזה את כל ההשפעה של המכות, אבל לא שלא לייסרם כלל.

וכתיב (משלי י"ג) 'חושך שבטו - שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר'. פירש"י חושך שבט סופו ששונא את בנו שיראהו יוצא לתרבות רעה (ספר 'ארחות ישר' - פרק חינוך, עמוד ל"ד)

משנתו של מרן הגר"ח זצוק"ל - נקיה ונוקבת. יש בה ראייה מפוכחת של המציאות. בנושא ה"חושך שבטו" - למשל. בניגוד לאחרים, רבנו חורין: הקביעה של שלמה המלך "חושך שבטו - שונא בנו" רלוונטית גם בימינו וכן לא נס ליחה עד היום הזה.

אחד מהשואלים הציג פעם את דברי מרן הגרי"ז שהפטיר פעם: "אבא חנך אותנו עם עובדות ומעשיות, ואני עם תהילים".

"בוודאי צריך להכות (ולא מתוך כעס)", הדגיש רבנו במענה. "כתבתי בעניין זה בספר 'טעמא דקרא' מלכים בהפטרות חיי שרה על אדוניהו (מלכים א' ו')": 'ולא עצבו אביו מעולם לאמר מדוע ככה

עשית'. ובשמות רבה ספ"א אמרו שלכן יצא לרעה. ומה שבאמת לא הוכיחו כי התנה, כראוי ולא היה לו על מה להוכיח, וא"כ מדוע יצא

לתרבות רעה? כי היה צריך למצוא איזו עוולה שאינו עושה כראוי, כדי שיהיה רגיל בתוכחה.

"זה מפורש בגמרא מכות דף ה, א: אע"ג דגמיר מצוה למימחי' שנאמר יסר בך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך. ומה שאמר הרב שך צריך לדעת שהכל לפני העניין".

הסטירה בצפת

ובאשר לבית-אבא שח רבנו: "קיבלתי מכות מאבא זצ"ל. ופעם אחת בלבד קיבלתי סטירה מהחזון איש. היינו עמו בצפת, ואבא לא היה עמנו והשתובבתי יותר מדי, נתן לי החזון איש סטירה, ואמר לאמא שמעולם לא עשה כן (אפשר שאח"כ נתן לעוד מי שהוא, אבל עד אז אמר שלא עשה כן) אח"כ, כאשר באתי וישבתי על ברכיו אמר לאמא: "תראי איזה בן צדיק יש לך: רק עתה קיבל סטירה וכבר יושב על ברכיי.."

עונש מותאם לילד

"בדרך כלל" - הוסיף רבנו והדגיש - "על-ידי חינוך טוב - העניין מסתדר וחולף. והאב צריך להבין לפי מה שמכיר את הילד - איזה עונש לתת לו, כי יש כמה אופני עונש (ולא כולם ראויים וטובים לנפש הילד) וכאשר מענישים - יש להעניש עם כוונה להשיג את התועלת.

"צריך רחמים מרובים וסייעתא דשמיא לחינוך, איך לחנך וכיצד לנהוג. אבא גם היה נותן מכה בעת הצורך, אמא ע"ה לא כל כך. פעם אחת קיבלתי סטירה מאבא ואח"כ ביקש ממני מחילה, ואמר שלא היה צריך לתת את המכה. כנראה רצה לחנך אותי (על זה גופא - שמבקשים מחילה).

"ופעם אחת קיבלתי סטירה מהחזון איש בעת שהייתי עמו בצפת. אצל חסידים אומרים שזה דבר גדול לקבל סטירה מהרבי...". הוסיף בחיוך.

תלמודא

חושג תלמודי אחד

חקירת ה'דרך אמונה' בדעת הרמב"ם בגדר 'שמיטת כספים':

הפקעה מחילא או של האדם?

באחרונה הבאנו כאן את דעת הרמב"ם (תחילת פרק ט' מהלכות שמיטה ויובל פרק ט') לפיה גדר 'שמיטת כספים' הינה 'אפקעתא דמלכא' ולמעשה כדעת רוב הראשונים מלבד דעת היראים שמדובר בהפקעת האדם באמצעות דיבורו 'משמט אני' כשבלעדיו אין השמטה של החוב. (ואף שהרמב"ם כתב נוסח שיש מצווה לומר 'משמט אני' זהו דין נוסף ונפרד, אך לא המגדיר והמהות של שמיטת כספים, ולהסבר עניין זה ראה ביאור-ההלכה על אתר).

ברם, באחרונה חשבתי שיש מקום לסלול דרך ולהקיש בין גדר 'שמיטת כספים' לשאלות נוספות הקשורות לשמיטה זו, וכגון האם בהקפת חנות או בשכר שכיר אמור להיות דין שמיטת כספים. והן זה נכון שלכל הדעות אין בהם דין שמיטת כספים (ראה רמב"ם שם הלכה י"א) אולם השאלה היא העילה.

בעוד ורבים מהראשונים נוקטים כי העילה היא היסוד העקרוני שכל דין 'שמיטת כספים' נאמר אך ורק במלווה ולא בפיקדון או בשאר חובות ואין זה בכלל 'שמוט כל משה ידו'. אולם ה'דרך אמונה' (שם, סעיף קטן נ"ז) מביא את דעת הרמב"ם בפירוש המשניות ולפיה הסיבה לכך היא שאין הפרעון נועד לעכשיו וממילא לא אמור להיות כאן נגישה של המלווה שעליה תאמר התורה 'לא יגוש'. וצ"ב הסברות הנידונות כאן, הן הראשונה והן השנייה.

והיה מקום לעניות דעתי לטעון שהסברות תלויות בשאלת גדר 'שמיטת כספים', שהרי לכאורה אם מדובר באפקעתא דמלכא שהתורה הפקיעה את החוב ממילא, לכאורה מדוע שנחלק בכך בין חוב מסוג של מלווה לבין חוב מסוג אחר. לכאורה התורה הפקיעה את הממון המחויב והפקירתו (ראה גמרא גיטין לו, ב דהפקר בית-דין הפקר והגמרא אף הקישה בין העניינים).

אולם אם נאמר שיש כאן הפקעת האדם וסילוקו, וזאת באמצעות אמירתו 'משמט אני', כאן בהחלט יש מקום לומר שכל זה נאמר במקום כמו מלווה ששורש העניין שלו הוא תביעה על 'ממוני גבך'. שיש כאן "נוגש" ותובע, אזי ציוותה אותו תורה לסלק עצמו ולא לתבוע. אולם במקום כמו הקפת חנות או שכר שכיר שאין כאן הגדרה של "נוגש", הגם שבוודאי האדם שלקח את המוצר או שקיבל את העבודה חייב בתשלום, מכל-מקום אין ההגדרה הבסיסית כאן של "נוגש". והבן.

וביתר-עומק. הביאו לפניי דברי היש"ש (בבא קמא) שבהלוואה כל שלא תבע המלווה את חובו - אין הלווה מחויב להשיבו. וזה נראה כאמור.

והנה לפי המשתמע ברמב"ם, גדר שמיטת כספים הוא 'אפקעתא דמלכא' אלא שיש דין שהאדם יאמר 'משמט אני' (ראה 'ביאור ההלכה' בספר דרך אמונה שם, הלכה כ"ח ד"ה 'משמט אני' שזה כאשר מגיע אליו הלווה לשלם או שמא יש דין אמירה, אבל היא לא זו המחילה את ההשמטה), ולפי זה אמור להיות לכאורה שגם במקומות שאינם מלווה יישמט החוב, ולכן הרמב"ם בפירוש המשניות שלו אכן נקט שהחילוק אינו בין מלווה לשכירות או הקפת-חנות אלא השאלה הינה סביב ה"לא יגוש" - היכן יש דרך נגישה שעליה תסייג התורה, וכאמור. (וראה עוד בבאור ההלכה שם שעלה ונתספק האם זה תלוי בהכרח רק כאשר המלווה והלווה יודעים על הפקעת התורה בזמן השביעית, ועצם אי התביעה מפקיעה את החוב מהתורה, או שמא גם אם אינם יודעים חל הדבר. ראה שם עוד ורווה נחת).

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

והסנה איננו אוכל

כשפרצה שריפה בבית משפחת קנייבסקי

היום שהגיעו הספרים שחיבר אבי המשפחה לבית המט ליפול ברחוב רשב"ם - היה ממש יום חג אצל כולם. מחבר הספר, מרן הגר"ח קנייבסקי, עמד במרפסת וציפה בכיליון-עיניים למשלוח שהיה אמור להגיע אל הבית. כך כשהגיע משלוח גדול של ספרי 'דרך אמונה' על הרמב"ם הלכות זרעים.

אבל ביום מן הימים - היה נראה שכל החגיגה הזו עלולה לרדת לטמיון.

"פעם אחת הייתה אצלינו שריפה בבית", - סיפרה פעם הרבנית ע"ה - "היה זה כשאחת הבנות הדליקה תנור נפט בחדר האמבטיה ושכחה להוציאו אחר כך, ואחר שדלק זמן מה לא שמה לב והניחה איזה בגד ליד התנור, והאש אחזה במגבת, וכעבור כמה רגעים פתאום התלקחה האש בכל החדר.

"מיד הלכה אותה הבת ודפקה חזק על חדר הלימוד של רבינו שלמד אותה שעה עם ידידו הג"ר בערל וינטרוב זצ"ל, ונמשך כמה רגעים עד ששמעו את הדפיקות. מיד יצאו מהבית וירדו למטה (ומלבדם לא היה איש בבית), והנה במרפסת היו ארגזי ספרים רבים מספרי רבינו 'דרך אמונה' שעמדו למכירה ושהגיעו הנה אך ימים אחדים קודם לכן מהדפוס. המרפסת הייתה סמוכה לאמבטיה, והאש כמעט הגיעה עד הספרים ואיימה לאחוז בהם.

"אמנם כשהגיעה לארגזי הספרים נעצרה לפתע, וכאלו כמין יד עצרה את האש! כך סיפרה שכנה שראתה הכל מהבניין ממול".

***

והוסיפה הרבנית לספר:

בזמן השריפה הייתי מחוץ לבית, וכשהגעתי ראיתי את כל ביתי עולה בלהבות, ולמטה עומד רבינו ושמת.

שאלתי אותו: "מדוע אתה שמת; והרי הכל נשרף!",

"בדיוק בבוקר יום זה", שח, "סיימתי את כתיבת אחד הספרים שלי, ו'במקרה' החלטתי להודרו ולהביאה לידידי משכבר הימים הגאון רבי דב לנדו שליט"א - ראש ישיבת סלבודקא, על מנת שיעביר שבת-ביקורתו על הדברים. המחברת אפוא לא נמצאה בזכות זה בבית, ולכן הנני מאושר שהמחברת לא הייתה בבית וניצלה משריפה ח"ו".

(עובד מתוך הספר 'בית אמי')

בבית החמים ברחוב רשב"ם

ניגון: 'לכתך אחריי' - מוטי שטיינמץ
בלחנו של ר' פינקי וובר/ חילים: א. י. פ.

בית ראשון:

פֶּתַל הַדְּמָעוֹת

בְּכַיִת שֶׁל אֶפְרוֹחַת

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרֵחוֹב רֶשֶׁב"ם

לְכַבֹּת שֶׁל יְהוּדִים

מְבַקְשִׁים רַחֲמִים

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרֵחוֹב רֶשֶׁב"ם

פזמון:

אָבָא, אָבָא

אֲבִיךָ שֶׁל יִשְׂרָאֵל

הַעֲתִיר בְּפָרוֹחִים עֲלֵינוּ

שְׂיָבוֹא כָּבֶד גּוֹאֵל

בית שני:

בְּדֶרֶךְ אֶמּוּנָה

שְׂקִידָה וְתַפְלָה

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרֵחוֹב רֶשֶׁב"ם

חֵיף שֶׁל תּוֹרָה

סְפָרֵי אוֹ גְּמָרָא

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרֵחוֹב רֶשֶׁב"ם

שוב פזמון:

אָבָא, אָבָא

אֲבִיךָ שֶׁל יִשְׂרָאֵל

הַעֲתִיר בְּפָרוֹחִים עֲלֵינוּ

שְׂיָבוֹא כָּבֶד גּוֹאֵל

לתשומת ליבכם!

מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

מלווה הלכה

אקטואליה מזווית יהודית

א. י. פ.

רַב חיים שלי

מה שלמדתי מדרכו של מרן שר התורה ואביהן של ישראל זצוק"ל

מתוך-תשורות עם מרן זצוק"ל

לכל יהודי היה רַב חיים משלו.

יהודי של מצוק עלה לבית ברחוב רשב"ם 23 וקיבל תשובה אחת, קצרה וחזתכת, בתי שתי מילים - אך מעודדת ומנחמת יותר מאלפי מילים.

אצל אחר, רַב חיים זה הסנדק שלו (או של בנו - או של שניהם) ב'ברית' ב'לדרמן' (או בימים שנדד למקומות אחרים עם נהג).

אצל בן-ישיבה, 'צורבא מרבנן', רַב חיים שלו זה גדול-הדור שהשיב לו על מכתב תשובה קצרצרה ששימחה אותו כל-כך בעצם נוכחותה.

אצל אברך בר-אוריין, יהודי של מסכת שביעית ב'עיון', למד את רַב חיים שלו זה הספר המופלא 'דרך אמונה' (אולי במהדורת מכון 'שיח אמונה') איתה פסע בסוגיה לאורו הגדול של 'באור ההלכה' שבספר.

אבל רב חיים שלי הוא מהלך-חיים.

כשם ששבעים פנים לתורה - כך שבעים פנים היו לו לשר התורה.

אולם מעל הכל כשאנחנו מנסים לתפוס את המהלך של רב חיים בשכלנו הדל נוכל להפיק לקח אחד פשוט. ונקדים באנקדוטה נאה.

כמו רבבות אלפי ישראל, היה פעם יהודי שנקש על דלתו של אביהן של ישראל ותינה את מועקתו. רב חיים הציע לו להוציא את הפאות בחוץ, כפי שדרש אביו מרן הסטייפלער זצוק"ל.

"אני לא יכול לעשות את זה. אני מתבייש. אף-אחד מסביבי לא הולך ככה".

רב חיים לא הבין את התשובה. הוא אף גיחך למשמע אוזניו. "במקום" - הפטיר - "שאתה תוציא את הפאות בחוץ - וכולם ילמדו ממך - אתה משאיר אותם מאחורי האוזניים ולומד מהם...".

רַב חיים לא היה איש שגרס את ה'מה יאמרו' החברתי. הוא סלל לעצמו דרך-לימוד וגם סדר-לימוד תובעני שלא מוכר כמעט היום. סביר להניח שהעולם היה קורא לרב חיים "שר התורה" גם אם היה מוותר על מכילתא דרשב"י או על 'מסכת כותים'. אבל שר התורה הוביל את עצמו לדרך של לימוד ועבודת ה' אישית משלו ולאורה הלך כל חייו. בלי להסתכל ימינה ושמאלה.

את המהלך הזה בוודאי אפשר ללמוד ממרן זצוק"ל.

הרי לקבל על-עצמנו ללמוד 8 דפים ביום זה יכול להיות רעיון מעניין אבל כנראה פחות פרקטי ופחות ישים. כי מי שמטפס גבוה-מידי גם מתרסק מהר-מידי. אפשר כן לקבל את ההבנה שאנחנו צריכים ליצור לעצמנו דפוס-חיים מרומם משלנו. עבודת ה' אישית שמתאימה לנו, עם המון התבוננות על ייעודנו האישי בעולם. "לך לך" - אל ייעודך, בלשון הרה"ק הנתיבות שלום מסלונים זיע"א. ובדרכנו שלנו - לנסוק עד שמי-שמיים.

ימי 'בין הזמנים' הינם דוגמא נהדרת. מי שהחיים שלו נקבעים לפי אמות-מידה חברתיות - זוהי האינפוזיה שלו - אז הוא רואה את ה'כולם' לומד שעתיים בימי פגרה אלו, הוא נוהה אחריהם ומרגיש לגמרי 'מסודר'. אין לו עצמיות משלו. אין לו עולם פנימי שמוביל אותו. הוא מובל בידי החברה הסובבת.

הדוגמא שלי למשל על עבודת ה' אישית זה הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א. למי שידוע, ה'עלינו לשבח' שלו אורך דקות ארוכות בשל קבלה אישית שקיבל פעם לאחר נס שחווה. הוא אומר תפילה זו - שאצל רבים אחרים היא בעיקר 'תפילת הדרך' - באיטיות, בכוונה ובמורא גדול.

גם אם העולם ימשיך לנהוג אחרת, ה'עלינו לשבח' של הרב גלאי ימשיך להיות ייחודי. כי כך הוא החליט. כי הוא יצר עבודת ה' אישית משלו שאיננה תלויה באף גורם בעולם.

השאלה שכולם שואלים:
מה נשתנה?
פסח תשפ"ב מפסח תשפ"א?

בניסן נגאלו:
בחודש ניסן תשפ"ב
מצילים
את הנוער המתמודד!

בקרב..

הספר שכולנו ציפינו לו - הופיע!

בנוס מיוחד לרוכשי 'דרכו' חלק שני: קובץ 'דרך חיים' דרכו ומשנתו החינוכית של גאון ישראל מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל במחיר סימלי

מזל טוב:

ספר דרכו - חלק שני!

אחרי החלק הראשון של הספר החינוכי דרכו שהפך עד מהרה לרב-מכר, מגיע החלק השני.

יצירה חינוכית עשירה ומקורית מעין 'יומן-חיים' אישי מרגש ונוגע ללב עתיר תובנות לחינוך עצמי וחינוך הילדים

כתוב ביד-אמן בידי סופר הנשמה הרב אברהם ישראל פרידמן

מחיר השקה
25 ₪ בלבד!

לפרטים ולרכישה (מתקבלות גם הזמנות מרוכזות למוסדות חינוך. לא ניתן להשיג בחנויות!)
מכון 'בלבבי' יהדות מלב אל לב:

פלא': 0504116867 דוא"ל: abyisrael@gmail.com